

Opinie o Trybunale Konstytucyjnym

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Zdecydowana większość ankietowanych (78%) uważa, że Trybunał Konstytucyjny jest potrzebny, aby państwo dobrze funkcjonowało. Tylko mniej niż co dziesiąty respondent (9%) podziela pogląd, że Trybunał przeszkadza w sprawnym rządzeniu państwem.
- ▶ Blisko połowa ankietowanych (49%) dobrze ocenia fachowość działań Trybunału. Podobnie, blisko połowa (49%) uważa, że Trybunał dobrze dba o przestrzeganie konstytucji. Stosunkowo najwięcej kontrowersji budzi polityczna bezstronność Trybunału. Więcej niż dwie piąte badanych (43%) ocenia, że Trybunał w swojej działalności zachowuje polityczną bezstronność, ale jedna trzecia (34%) sądzi, że nie jest bezstronny.
- ▶ Spór o Trybunał Konstytucyjny zaszkodził wizerunkowi tej instytucji. Jeszcze we wrześniu ubiegłego roku odsetek osób dobrze oceniających działalność Trybunału był ponad trzykrotnie większy niż odsetek badanych niezadowolonych z jego działań. Obecnie dobre oceny (35%) tylko nieznacznie przeważają nad złymi (32%).

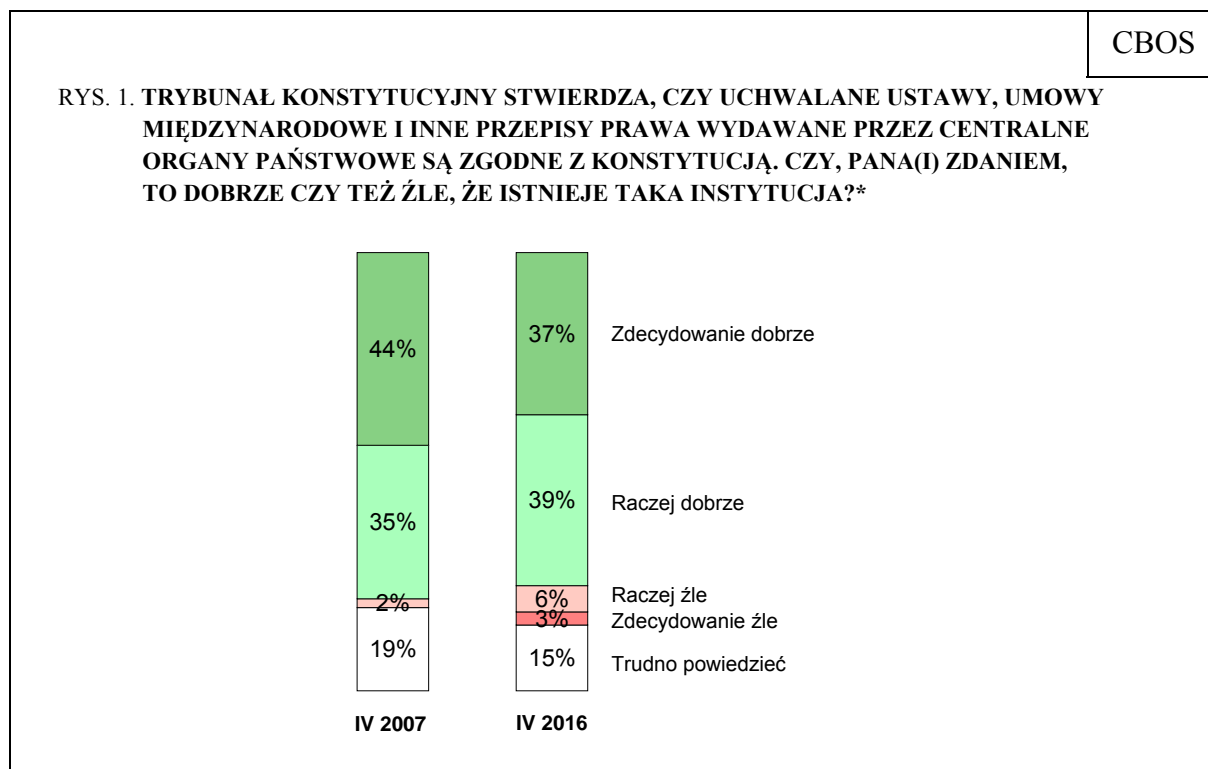
Trybunał Konstytucyjny – obok Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Trybunału Stanu – należy do najwyższych organów władzy sądowniczej w Polsce. Podstawowym zadaniem Trybunału jest rozstrzyganie o zgodności z Konstytucją RP normatywnych aktów prawnych: ustaw, umów międzynarodowych oraz przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe. Zgodnie z konstytucją, orzeczenia Trybunału „mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne”. Ze względu na brak możliwości odwołania się od wyroków Trybunału bywają one niewygodne dla władzy wykonawczej. Napięcie między władzą wykonawczą a Trybunałem nigdy jednak nie było tak duże jak obecnie. Przedsmak obecnego konfliktu o Trybunał mieliśmy podczas poprzednich rządów Prawa i Sprawiedliwości, kiedy to Jarosław Kaczyński mówił o „imposybilizmie prawniczym”, który utrudnia efektywne rządzenie państwem, a jego przeciwnicy już wtedy oskarżali PiS o próbę zamachu na Trybunał (jak interpretowali niektóre zapisy zawarte w przygotowanym projekcie nowelizacji ustawy o TK). Trybunał zakwestionował wówczas m.in. zapisy ustawy lustracyjnej oraz ustawy otwierającej zawody prawnicze, a jego ówczesny prezes Jerzy Stępień chciał postawienia ówczesnego ministra sprawiedliwości Zbigniewa Ziobry przed Trybunałem Stanu. Obecnie konflikt wokół Trybunału zaszedł jeszcze dalej: rząd nie uznaje orzeczenia TK w sprawie tzw. ustawy naprawczej i odmawia jego ogłoszenia. Publikację wyroku rekomendowała Komisja Wenecka oraz Parlament Europejski w przyjętej niedawno rezolucji. Nowelizacja ustawy o Trybunale była jedną z przesłanek uruchomienia wobec Polski, w styczniu tego roku, procedury monitorowania praworządności.

W kwietniowym badaniu¹ zamieściliśmy pytania dotyczące stosunku Polaków do Trybunału jako instytucji ładu konstytucyjnego i państwowego oraz oceny jego pracy.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (311) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 31 marca – 7 kwietnia 2016 roku na liczącej 1104 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

STOSUNEK DO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

Zdecydowana większość ankietowanych (76%) jest zadowolona z tego, że istnieje instytucja, która kontroluje zgodność przyjmowanego prawa z konstytucją. Od roku 2007 przybyło wprawdzie osób, które kwestionują zasadność istnienia Trybunału Konstytucyjnego, jednak nadal pozostają one dość nieliczne (9%).

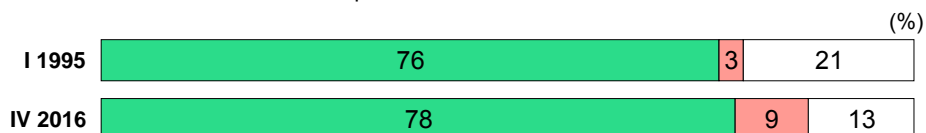

* W 2007 roku pytanie brzmiało: *Czy, Pana(i) zdaniem, to dobrze czy też źle, że istnieje instytucja, która w tym sensie czuwa nad jakością uchwalanego prawa?*

Zdecydowana większość ankietowanych (78%) uważa, że Trybunał Konstytucyjny jest potrzebny, aby państwo dobrze funkcjonowało. Tylko mniej niż co dziesiąty (9%) podziela pogląd, że Trybunał przeszkadza w sprawnym rządzeniu państwem. Opinia ta jest obecnie częstsza niż w roku 1995, kiedy Trybunał był instytucją jeszcze słabo zakorzenioną w świadomości społecznej, a Sejm mógł odrzucić jego wyroki o niekonstytucyjności ustaw większością dwóch trzecich głosów.

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY:

- jest potrzebny, aby państwo dobrze funkcjonowało
- przeszkadza w sprawnym rządzeniu państwem
- Trudno powiedzieć

Stosunek do Trybunału jako instytucji ładu konstytucyjnego i państwowego nie budzi większych kontrowersji. We wszystkich grupach społeczno-demograficznych, a także we wszystkich analizowanych elektoratach przeważa zadowolenie z istnienia instytucji zajmującej się kontrolą konstytucyjności prawa oraz przekonanie, że jest ona potrzebna, aby państwo dobrze funkcjonowało.

Tabela 1

Elektoraty*	Trybunał Konstytucyjny stwierdza, czy uchwalane ustawy, umowy międzynarodowe i inne przepisy prawa wydawane przez centralne organy państwowe są zgodne z konstytucją. Czy, Pana(i) zdaniem, to dobrze czy też źle, że istnieje taka instytucja?		
	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Nowoczesna Ryszarda Petru	92	4	4
PO	88	5	7
Kukiz'15	76	6	18
PiS	71	14	15

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

Tabela 2

Elektoraty*	Czy, Pana(i) zdaniem, Trybunał Konstytucyjny:		
	jest potrzebny, aby państwo dobrze funkcjonowało	przeszkadza w sprawnym rządzeniu państwem	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Nowoczesna Ryszarda Petru	96	2	2
PO	96	1	4
Kukiz'15	77	8	15
PiS	68	20	12

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

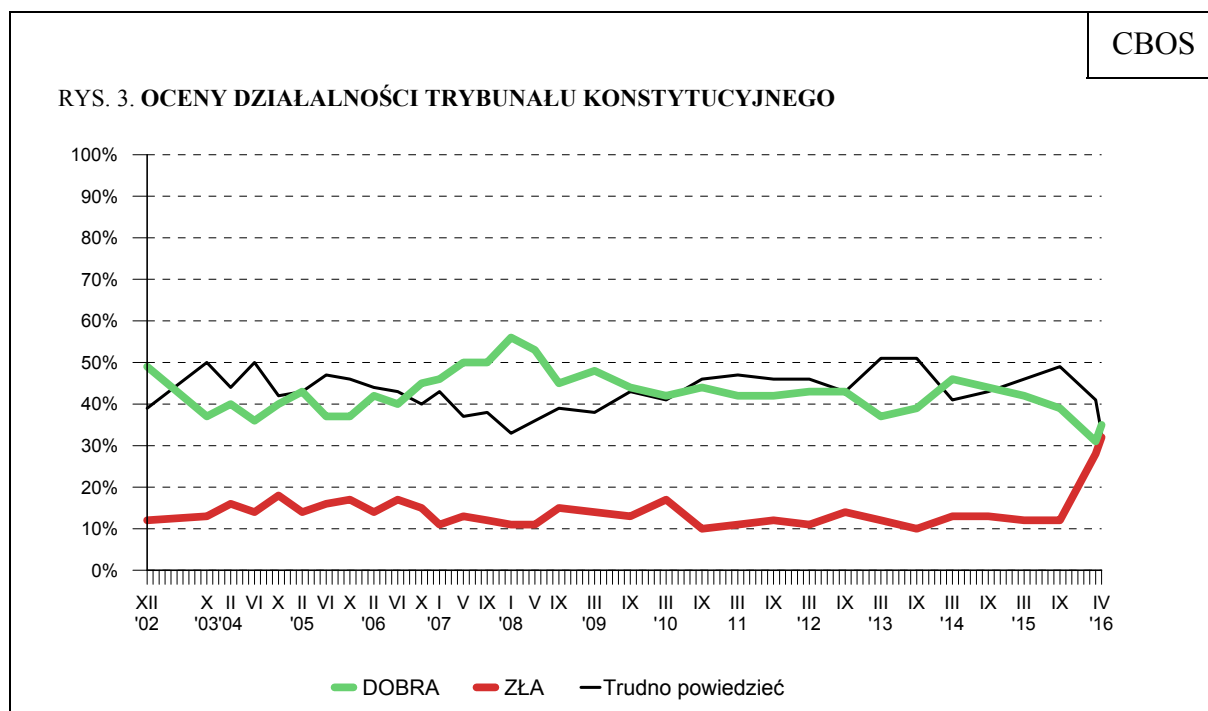
OCENA DZIAŁALNOŚCI TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

O ile ogromna większość polskiego społeczeństwa dostrzega potrzebę istnienia Trybunału Konstytucyjnego i – jak się wydaje – rozumie i akceptuje rolę tej instytucji w systemie demokratycznym, o tyle oceny jego działalności są mniej jednoznaczne, choć w przeważającej mierze również pozytywne. Blisko połowa ankietowanych (49%) dobrze ocenia działalność Trybunału pod względem fachowości, natomiast źle – nieco więcej niż jedna piąta (21%). Podobnie, blisko połowa badanych (49%) uważa, że Trybunał dobrze dba o przestrzeganie konstytucji, krytycznie zaś jego działania w tym zakresie ocenia ponad jedna czwarta (28%). Stosunkowo najwięcej kontrowersji budzi polityczna bezstronność Trybunału. Więcej niż dwie piąte respondentów (43%) uważa, że Trybunał w swojej działalności zachowuje polityczną bezstronność, ale jedna trzecia (34%) sądzi, że nie jest bezstronny.

Obecne oceny działalności Trybunału są w porównaniu z rokiem 2004 lepiej wykrystalizowane i jednocześnie gorsze. O ile praktycznie nie zmienił się odsetek osób dobrze oceniających działalność Trybunału pod względem fachowości i politycznej bezstronności, o tyle znacząco przybyło badanych wyrażających na ten temat opinie krytyczne.

		CBOS	
Jak Pan(i) ocenia działalność Trybunału Konstytucyjnego pod względem:			
		VI 2004	IV 2016
- politycznej bezstronności			
Zdecydowanie dobrze		8%	6%
Raczej dobrze		36%	37%
Raczej źle		10%	22%
Zdecydowanie źle		2%	12%
Trudno powiedzieć		44%	23%
- fachowości			
Zdecydowanie dobrze		12%	12%
Raczej dobrze		37%	37%
Raczej źle		7%	17%
Zdecydowanie źle		1%	4%
Trudno powiedzieć		44%	30%
- dbania o przestrzeganie konstytucji			
Zdecydowanie dobrze		-	11%
Raczej dobrze		-	38%
Raczej źle		-	21%
Zdecydowanie źle		-	7%
Trudno powiedzieć		-	23%

Badania prowadzone z większą regularnością pokazują, że wyraźne pogorszenie się społecznego wizerunku Trybunału Konstytucyjnego jest kwestią ostatnich miesięcy i nastąpiło w efekcie sporu wokół tej instytucji. Jeszcze we wrześniu ubiegłego roku odsetek osób dobrze oceniających działalność Trybunału był ponad trzykrotnie większy niż odsetek respondentów niezadowolonych z jego działań. W marcu tego roku dobre oceny już tylko nieznacznie przeważały nad złymi. W kwietniu nastąpiła dalsza polaryzacja opinii – przybyło ocen zarówno pozytywnych, jak i negatywnych².

Zarówno ogólne, jak i szczegółowe opinie o działalności Trybunału Konstytucyjnego są obecnie uwarunkowane orientacją polityczną. Osoby identyfikujące się z lewicą lub politycznym centrum znacząco lepiej oceniają Trybunał niż badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne. Większość osób o orientacji lewicowej lub centrowej dobrze ocenia fachowość działań Trybunału, jego dbałość o przestrzeganie konstytucji oraz polityczną bezstronność. Badani utożsamiający się z prawicą są bardziej podzieleni w opiniach: wprawdzie przeważająca część z nich (46%) docenia fachowość Trybunału, jednak kontrowersje budzi wśród nich to, czy Trybunał we właściwy sposób dba o przestrzeganie konstytucji (39% uważa, że tak, natomiast 43% – że nie). Ponad połowa zwolenników prawicy (53%) jest zdania, że Trybunał nie zachowuje politycznej bezstronności.

² Zob. komunikat CBOS „Oceny instytucji publicznych”, kwiecień 2016 (oprac. M. Feliksiak).

We wszystkich trzech wymiarach dość jednoznacznie pozytywnie oceniają działalność Trybunału Konstytucyjnego zadeklarowani wyborcy Nowoczesnej oraz PO. Stosunkowo najbardziej krytyczni są zwolennicy PiS: praktycznie równie często pozytywnie (37%), co negatywnie (35%) wypowiadają się o fachowości Trybunału; prawie połowa z nich (49%) uważa, że Trybunał niewłaściwie dba o przestrzeganie konstytucji. Ponad połowa (57%) zarzuca Trybunałowi brak politycznej bezstronności. Wyborcy ruchu Kukiz'15 raczej pozytywnie oceniają działalność Trybunału pod względem fachowości (43%) i dbałości o przestrzeganie konstytucji (46%), natomiast kontrowersje budzi wśród nich dbałość o jego polityczną bezstronność (38% opinii pozytywnych i tyle samo negatywnych).

Tabela 3

Elektoraty*	Jak Pan(i) ocenia działalność Trybunału Konstytucyjnego pod względem politycznej bezstronności?		
	dobrze	źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Nowoczesna Ryszarda Petru	72	20	8
PO	67	15	18
Kukiz'15	38	38	24
PiS	26	57	17

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

Chociaż w sporze dotyczącym Trybunału Konstytucyjnego Polacy częściej opowiadają się po stronie Trybunału oraz ugrupowań i środowisk opozycyjnych wobec PiS niż po stronie partii rządzącej i obecnych władz³, to Trybunał stracił na uwikłaniu w polityczny konflikt. Wyniki badania pokazują, że spór o Trybunał Konstytucyjny zaszkodził jego wizerunkowi. Podważona została przede wszystkim wiarygodność Trybunału jako instytucji apolitycznej. Trybunał stracił wizerunkowo głównie wśród osób identyfikujących się z prawicą, które w dużej mierze popierają rządzącą partię i jej działania.

³ Por. komunikat CBOS „Opinia publiczna o sporze wokół Trybunału Konstytucyjnego”, kwiecień 2016 (oprac. B. Roguska).

Mimo negatywnych skutków konfliktu dla społecznego autorytetu Trybunału nadal jest on w przeważającej mierze pozytywnie oceniany pod względem fachowości, dbania o przestrzeganie konstytucji, a także pod względem politycznej bezstronności. Niekwestionowana jest ustrojowa pozycja Trybunału i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa.

Opracowała

Beata ROGUSKA